

VOS & vogel

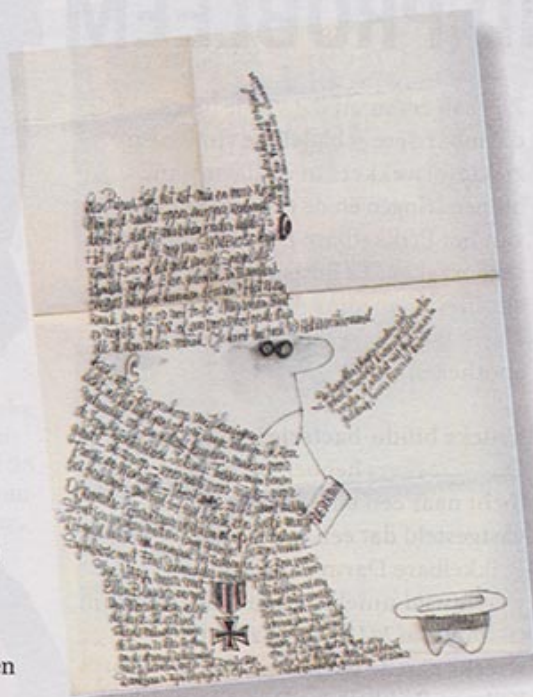

Hij móest wel tekenen, kón niet anders; Peter Vos, gepusht door zijn dominante vader, groeide uit tot de beste tekenaar van Nederland.

Peter Vos (1935-2010) was de beste tekenaar van de vorige eeuw. Daar zijn gemakkelijk getuigen voor te vinden. Zo zei tekenaar Siegfried Woldhek, die net als Vos een speciaal oog heeft voor vogels: 'Nooit iemand in de hele wereld heeft zulke tekeningen gemaakt.' Hij kreeg van de lijnen die Vos tekende, zelfs vochtige ogen, want zo is het: kwaliteit kan ontroeren.

Dat citaat van Woldhek komt voor in de schitterende, anderhalf uur durende documentaire *Vogelparadijs* van David de Jongh. In die film, met Vos' zoon Sander als belangrijkste verteller, zien we ook een ouder beeld van Peter van Straaten, die ooit een academiemapje van Vos onder ogen had gekregen. Van Straaten zegt: 'Ik viel bijna van mijn stoel. Ik dacht dat ik een goeie tekenaar was. Ik was werkelijk verbijsterd van bewondering. Ongelooflijk, wat een talent.' Op 17-jarige leeftijd maakte hij al verbluffende pastiches op het werk van Picasso, Van Gogh en Modigliani.

Toen Vos was overleden, plaatsten Woldhek en Van Straaten een gezamenlijke rouwadvertentie met een simpele, alleszeggende tekst: 'Peter Vos. Onze meester is dood.' Dat zijn nog maar twee getuigen. Wie je ook hoort over zijn tekeningen, iedereen spreekt in super-

latieven: 'adembenemend', 'weergaloos', 'onvoorstelbaar'.

Peter Vos kon niet anders dan tekenen. 'Geen dag zonder lijn,' zei hij de klassieke Griekse schilder Apelles na. Hij maakte veel illustraties: onder andere boekomslagen voor Renate Rubinstein en Simon

Carmiggelt en veertig jaar lang de speelse leeuwjes in de rubriek 'Terzijde' van *Vrij Nederland*. Maar ook zijn vrije werk is onafzienbaar. Hij tekende gewoon altijd: in het café, op het landgoed Rhijnauwen bij Utrecht, in Artis, voor de spiegel en in al zijn brieven en kaarten. Een briefje aan zijn zoon heeft een gewone aanhef: 'Lieve Sander'. Maar op de plek waar Sander had moeten staan, staat in kleurpotlood een mooi portretje van die jongen.

Toen hij zijn eindexamenvertaling Engels op het gymnasium had ingeleverd, bleek zelfs daar een tekening op te staan. Hij was in zijn eigen woorden maar 'een raar kereltje' toen, en niet wegens die tekening, maar omdat hij slaagde met een 10 voor Frans en een 10 voor Homerus.

Een tekening van Vos is uit duizenden te herkennen. Alleen al de manier waarop hij gras en boombladeren weergaf, is helemaal en onmiskenbaar Vos. Hij was een bewonderaar van meesters als Goya, Velázquez en Rembrandt. (Vier jaar geleden hing vrij werk van hem in een passende omgeving: Het Rembrandthuis.) Op een grappige tekening liet hij die meesters gedrieën biljarten. Wat Mondriaan en Appel maakten, was in zijn ogen flauwekul.

Die grappige kant buitte hij uit in een werkstuk dat hem de meeste publiciteit opleverde omdat het zo succesvol was: het *Beestenkwartet*. Daarmee kun je kwartetten met types als de sloddivos, de maskikker, de schijtlijster en de kloothommel. Plezier voor het hele gezin. Ook met zijn illustraties voor *Sprookjes van de Lage Landen* had hij groot succes.

Vos maakte het zichzelf niet gemakkelijk. Hij weigerde dekweit of Tipp-Ex te gebruiken, wat hem vaak in gevloek deed uitbarsten, omdat hij alweer een tekening kon weggoien. Hij vond die werkwijze nodig, omdat je je dan pas optimaal concentreert.

Het leven zelf was ook niet gemakkelijk voor een gecompliceerde persoonlijkheid als Vos. Aan de ene kant wilde hij natuurlijk gezien en erkend worden, →

**HET UUR VAN DE WOLF: VOGELPARADIJS
- PETER VOS, TEKENAAR
MAANDAG, NPO 2, 20-25 UUR**

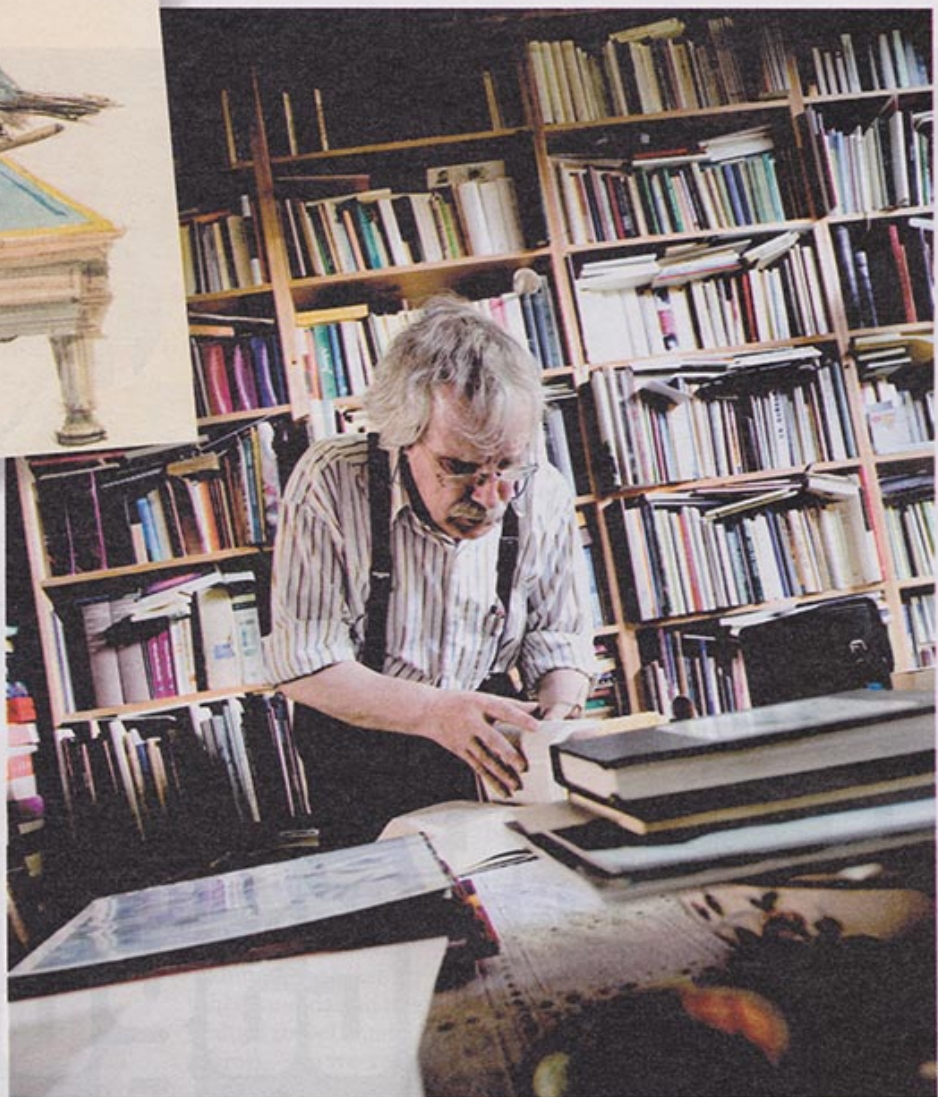
Meeslepende documentaire over het leven van tekenaar Peter Vos.

maar die aandacht schrikte hem ook af. Als een tentoonstelling van hem werd geopend, moest hij dat zien te overleven. Hij zat dan het liefst teruggetrokken in een hoekje te drinken. Hij maakte vaak een rusteloze, verlegen, schichtige, schaamtevolle indruk. Pas na enige glazen kwam het bravoure. 'Ik ben om te kijken', was zijn credo, 'niet om bekeken te worden.'

Toen hij van zijn eerste vrouw Anneke Bakkum was gescheiden, verviel hij in een depressie. Zijn zoon Sander vond 25 jaar na dato een aangrijpende reeks van zestien tekeningen genaamd *Depressie*, die ook in Het Rembrandthuis hing: een vertwijfelde man in een kale cel, met een vrouw die haar hand door de muur uitstrekt naar een andere man. (Dat was een onjuiste voorstelling van zaken, omdat Vos al bij zijn vrouw weg was voordat zij een ander kreeg. Daarom had hij die reeks in portefeuille gehouden.) De depressie leidt tot de totale afbraak: de cel stort in, totdat er vrijwel niets meer overblijft, ook niet van die geslagen man. Hij maakte meer van dergelijk werk, dat hij zelf 'therapeutisch' noemde: zichzelf als hond die aan een geopende vuilniszak ruikt of zijn snuit tegen het blote achterwerk van een vrouw duwt.

Zijn dominante vader, die zelf geen tekentalent had, stimuleerde Peter met onderhuidse jaloezie en met veel aandrang tekenaar te worden, en wel de beste van Nederland. Die torenende vaderfiguur was een last voor hem.

Peter Vos in 2006.

Toen Peter 20 jaar was, stierf zijn vader. Dertig jaar later tekende hij zichzelf als Yorick, de nar uit *Hamlet*, met zijn vader op zijn rug.

Vos kon ook warm, vrolijk en liefdevol zijn. In een geïnspireerde – uiteraard geïllustreerde – brief aan zijn tweede vrouw Ninon le Grand (hij trouwde driemaal en was vaak verliefd) schrijft hij: 'Hier is een tekening voor je. Hij heet "Het masker van de ouderdom" en kost vier zonen (zonder lijst) maar een daarvan is B.T.W. en krijg je dus terug. De brief binnenin is helaas gratis, maar je mag wel een fooi geven.' Dan begint de brief pas echt: 'Liefste Ninon. O, wat hou ik van je (nu moet de brief nog vol,

maar het hoge woord is eruit; de rest is bladvulling.)'

Liefdevol waren al zijn tekeningen van vogels. Tegen het eind van zijn leven, toen zijn roem begon te tanen, tekende hij vooral mussen, een onderschatte soort, juist omdat ze zo algemeen zijn. Maar je moet goed naar ze kijken, zoals Vos deed, dan zie je hun schoonheid. Mussen zijn heel gewoon, pretentieloos en niet bepaald kleurrijk, maar ze zijn ook levenslustig. Er is veel aan ze te beleven, zag de tekenaar.

Peter Vos blonk uit in zelfportretten. Dat waren die mussenteekeningen in zekere zin ook. Zoals hij zelf zei: 'In je werk kun je je niet verbergen.' ←